

Konfrontationen og uoverensstemmelserne mellem majoriteten bestående af etniske danskere og de etniske minoriteter bliver ofte problematiseret og diskuteret. Grundlæggende handler det om en værdikamp, fordi diskussionerne handler om, at der findes nogle værdier, som flertallet af danskere mener skal være kendetegnende for alle, der bor i det danske samfund, og som man ikke mener, der skal gås på kompromis med. Det kan handle om ytringsfriheden, de grundlæggende demokratiske spilleregler, den sekulære adskillelse mellem kirke og stat, den frie presse, afstanden til fundamentalisme osv., men det handler også om „danskhed“ i den forstand, at dele af majoriteten ønsker, at etniske minoriteter bliver mere danske, hvad angår for eksempel kultur- og madvaner.

Men det er åbenbart ikke så ligetil. Det er tankevækkende, når Slavoj Žižek¹ påpeger, at danskernes forhold til indvandrere er fyldt med paradokser. Hvis indvandrere er tilfredse med at være i Danmark, så er det, fordi de har forstået at udnytte vores sociale system. Er de ikke tilfredse med at være i Danmark, er de mest af alt nogle utaknemmelige individer fra en fjern del af verden. Arbejder de for meget, bliver de beskyldt for at tage jobbene fra os, men arbejder de ikke, bliver de betragtet som indvandrere, der udelukkende er kommet til Danmark for at leve af vores velfærdsydelse. Gifter de sig med danskere, bliver de beskyldt for at tage vores piger. Gifter de sig med én med samme etnicitet, er det, fordi de ikke vil tilpasse sig. Laver de optøjer, og begår de kriminalitet, er det fordi de bare viser deres voldelige natur og primitive kultur. Er de derimod veltilpassede, er det, fordi de opfører sig som „ulve i fåreklæder“ og udeluk-

1. Slavoj Žižek (f. 1948) er en slovensk sociolog og kulturkritiker.

kende pønser på den endelige magtovertagelse.²

1.0 Hvem er det, der skal integreres?

Når man taler om „de fremmede“, findes der et væld af kategorier. I denne bog tager vi udgangspunkt i den opdeling, som mange statistikker opererer med. Her er der en opdeling i *danskere*, *indvandrere* og *efterkommere*.

	Eget fødeland	Forældrenes fødeland og statsborgerskab
Dansker	Uden betydning	Mindst en af forældrene er født i Danmark OG denne har dansk statsborgerskab
Indvandrere	Født uden for Danmark	Begge forældre er født i udlandet ELLER begge forældre har udenlandsk statsborgerskab
Efterkommer	Danmark	Begge forældre er født i udlandet ELLER begge forældre har udenlandsk statsborgerskab

Disse betegnelser anvendes i bogen, hvor det er relevant. Ofte vil begrebet „*etnisk minoritet*“ dog også blive anvendt. Dette begreb er noget bredere, og der findes ikke en egentlig præcis definition af begrebet. Helt grundlæggende handler „etniske minoriteter“ om sociale grupper, der opleves som forskellige fra majoritetsbefolkningen, fordi de for eksempel har et andet sprog, en anden religion eller et andet hjemland.

Push- og pull-faktorer

Hvorfor kommer der indvandrere til Danmark? Hvad er det, der motiverer menne-

2. Torben Bech Dyrberg: „Racisme som en nationalistisk og populistisk reaktion på elitedemokrati“ i Torben Bech Dyrberg m.fl. (red.): „Diskursteorien på arbejde“, Roskilde Universitetsforlag, 2000.

idelige magtover-

let, reres?

fremmede", findes er. I denne bog tager opdeling, som man med. Her er der en dvandrere og efter-

renes fødeland
tsborgerskab

t en af forældrene er født
mark OG denne har dansk
borgerskab

forældre er født i udlan-
LER begge forældre har
indsk statsborgerskab

forældre er født i udlan-
LER begge forældre har
indsk statsborgerskab

ndes i bogen, hvor l begrebet „etnisk ive anvendt. Dette e, og der findes ikke nition af begrebet. andler „etniske mi-grupper, der opleves oritetsbefolkningen, ar et andet sprog, en andet hjemland.

orer

ndvandrere til Dan-
: motiverer menne-

„Racisme som en natio-
ktion på elitedemokrati“
.. (red.): „Diskursteorien
ersitetsforlag, 2000.

sker til at rejse mange tusinde kilometer i bestræbelserne på at skabe sig et nyt liv i et andet land med en markant anderledes kultur og et andet sprog? Til at forklare migration opererer man normalt med det, man kan kalde *push-* og *pull-faktorer*.

Migration handler om den proces, hvor mennesker flytter fra et land til et andet land, enten tvunget af udefrakommende omstændigheder (krig mm.) eller frivilligt (ønsket om en bedre levestandard). Migrationen kan ende med *immigration*, der handler om den proces, hvor et menneske flytter til et andet land permanent eller for en længere periode. Disse mennesker kaldes også for immigranter.

Når man taler om *push-faktorer*, handler det om, at grupper af mennesker kommer til Danmark, fordi de er „skubbet“ væk fra deres oprindelige land. Man *flygter fra noget*. Mange af de indvandrere, der er kommet til Danmark, er netop kommet til landet, fordi de har oplevet at blive forfulgt, hvis de for eksempel har en anden politisk holdning eller en anden religion end den herskende gruppe i det land, de flygter fra. Som ofte frygter man for sit liv. Typiske *push-faktorer* tager dermed udgangspunkt i forskellige former for politisk eller religiøs forfølgelse, undertrykkelse, hungersnød og fattigdom.

300 flygtningene går på motorvej E45 – her imellem Padborg og Aabenraa. 09-09-2015.

En flygtning ifølge FN's flygtningekonvention

En flygtning er ifølge FN's flygtningekonvention en person, der er flygtet, fordi vedkommende er forfulgt i sit eget hjemland på grund af eksempelvis race, religion, nationalitet, eller politiske holdninger.

Personer, som således flygter fra deres hjemland har ret til at søge om asyl i et andet land. Disse personer kaldes for *asylansøgere*. Man har ikke krav på at få asyl, men hvis det vurderes, at det for den enkelte er forbundet

med en reel fare at rejse tilbage til ens hjemland, for eksempel hvis der er risiko for, at personen bliver udsat for dødsstraf eller tortur, så får man asyl og kan få lov til at blive i landet for en periode. En flygtning er således formelt set en person, der har fået godkendt sin ansøgning om asyl. At give asyl til forfulgte mennesker, er også Danmark forpligtet til, da vi har tiltrådt internationale konventioner på området.

Pull-faktorer handler derimod om, at man føler sig tiltrukket af Danmark. Man kan sige, at denne kategori af indvandrere ikke i den forstand er tvunget til at flygte, men de vælger Danmark, fordi de har en idé om, at Danmark er et bedre og rigere land end deres hjemland. Det handler først og fremmest om at *udvandre til noget*. Det er således pull-faktorer, der er på spil, når eksempelvis politikere påpeger, at mange indvandrere kommer til Danmark, fordi vi har et veludviklet velfærdssamfund. En anden pull-faktor kan være familiesammenføring, hvor indvandrerens forlader sit hjemland med henblik på at blive forenet med sin nærmeste familie.

Det handler med andre ord om, hvorfor man er flygtet eller har forladt hjemlandet. Har man været tvunget til det af eksempelvis sikkerhedsmæssige årsager, eller handler det snarere om, at man bliver lokket af faktorer i et andet land – for eksempel håbet om at leve et liv i tryghed og velstand. Når man taler om push-faktorer, handler det om, at oprindelseslandet „frastøder“, mens pull-faktorer handler om et modtagerland, der på den ene eller den

anden måde virker „tiltrækkende“ eller „tillokkende“.

1.1 Hvem er de, og hvor kommer de fra?

Når vi således taler om indvandrere, så er der ofte tale om personer, der er i Danmark på grund af en af følgende faktorer:

- Asyl (personer, der får opholdstilladelse som flygtning)
- Familiesammenføring (opholdstilladelse til familiesammenføring kan ske til herboende danske statsborgere, udenlandske statsborgere eller personer med flygtningestatus)
- Uddannelse (for eksempel studier)
- Arbejde
- Andet (for eksempel adoptioner, au-pair).³

I dag udgør indvandrere og efterkommere cirka 12 procent af den samlede befolkning i Danmark. De fleste af indvandrerne er

3. Danmarks Statistik „Indvandrere i Danmark“, 2016.

og efterkommere har deres egne normer og værdier. Et parallelsamfund er et samfund, der eksisterer side om side med „flertallets samfund“ og ofte har andre religiøse eller kulturelle normer.

Når man beskæftiger sig med indvandrere og efterkommeres relation til Danmark, støder man ofte ind i begreber som „integration“, „assimilation“ osv. Tit bliver begreberne brugt i flæng. I denne bog vil vi tage udgangspunkt i samfundsforskeren Charlotte Hamburgers overvejelser, hvor hun påpeger, at begreberne integration, assimilation og segregation bør anvendes som tre forskellige begreber.⁴

Ordet **integration** kommer af det latinske ord „integratio“, og direkte oversat betyder det „at gøre hel“ eller „sammenslutte flere dele“ eller „forbinde en mangfoldighed til en helhed“.

Assimilation stammer ligeledes fra latin, fra begrebet „assimilare“, der direkte oversat betyder „at gøre lig med“. **Segregation** har rødder i det latinske begreb „segregare“ og betyder „at adskille“.

Integration – „at samle til et hele med plads til kulturelle særegenskaber“

Kort fortalt handler *integration* om det modsatte af at leve i et parallelsamfund. Integration handler om at skabe en mulighed for, at minoriteterne kan opretholde egne værdier, samtidig med at de tilegner sig nogle af majoritetens normer og værdier. Integration betyder dermed, at der skabes en helhed, men de etniske minoriteters kultur forsvinder altså ikke i majoritetens kultur. De etniske minoriteter

4. Charlotte Hamburger: „Etniske minoriteter og social integration“ i Lilli Zeuner: „Social integration“, Socialforskningsinstituttet, 1997.

fastholder en del af sin egenart, hvilket står i klar modsætning til assimilation, som beskrives nedenfor. Der er tale om *ligestilling* mellem forskellige etniske grupper, men netop *ikke en ensliggørelse*.

Det bliver dermed integrationens målsætning at skabe et flerkulturelt samfund, hvor alle kulturer som udgangspunkt har lige ret til at eksistere. Minoriteten kan i princippet opretholde egne normer og værdisæt, medmindre det er i konflikt med helt grundlæggende værdier hos majoritetens, som de blandt andet kommer til udtryk i statens love. Der er dermed tale om noget, der er fælles, og noget der varierer. Grænsen mellem det fælles og det kulturspecifikke er selvfølgelig et definitionsspørgsmål og vil altid være åben for fortolkning og diskussion. Det fælles kunne for eksempel være nogle grundlæggende demokratiske spilleregler, mens det mere kulturspecifikke kunne vedrøre mange former for praktisk religionsudøvelse.

Hamburger opererer med tre former for integration. Hun påpeger, at der findes en *politisk integration*, der vedrører statens accept af de etniske minoriteter som ligeværdige borgere og de etniske minoriteters mulighed for at få politisk indflydelse. Dernæst påpeger hun, at man kan tale om *integration på arbejdsmarkedet*, der vedrører de etniske minoriteters adgang til det danske arbejdsmarked. Endelig kan man tale om en *social integration*, der fokuserer på de mere private forhold. Den politiske integration og integrationen på det danske arbejdsmarked begrænses ofte af negative holdninger, fordomme, manglende kontakt mellem etniske grupper osv. – altså en mangel på social integration.

Det er vigtigt i forbindelse med reel integration, at den enkelte kan forsøge

sin egenart, hvilket
 ing til assimilation,
 nfor. Der er tale om
 forskellige etniske
 ikke en ensliggørelse.
 ed integrationens mål-
 flerkulturelt samfund,
 om udgangspunkt har
 ere. Minoriteten kan i
 de egne normer og
 dre det er i konflikt
 gende værdier hos ma-
 blandt andet kommer
 love. Der er dermed
 er fælles, og noget der
 mellem det fælles og
 e er selvfølgelig et defi-
 g vil altid være åben for
 ussion. Det fælles kun-
 re nogle grundlæggende
 illeregler, mens det
 ke kunne vedrøre
 raktisk religionsud-

er med tre former for
 åpeger, at der findes en
 1, der vedrører statens
 e minoriteter som lige-
 de etniske minoriteters
 politisk indflydelse.
 un, at man kan tale om
 jdsmarkedet, der ved-
 noriteters adgang til det
 ked. Endelig kan man
 ntegration, der fokuse-
 ate forhold. Den politi-
 ntegrationen på det dan-
 begrænses ofte af nega-
 rdomme, manglende
 niske grupper osv. –
 social integration.
 forbindelse med reel
 enkelte kan forsørge

sig selv. Det er en del af integrationen på
 arbejdsmarkedet, men det handler lige-
 ledes om, at man socialt og kulturelt fun-
 gerer som en integreret del af samfundet.
 Finn Aaberg påpeger, at reel integration
 handler om:

- At alle sikres de samme rettigheder
- At der stilles de samme krav til alle personer på baggrund af deres personlige ressourcer
- At der eksisterer en åben kontakt mellem alle etniske grupper
- At de etniske minoriteter lærer det danske sprog
- At alle parter tager initiativ til at kommunikere med hinanden
- At overholde samfundets kerneværdier
- At indgå i demokratiske sammenhænge og tage aktiv del i det danske samfund⁵

Hvis integrationen skal lykkes, skal den baseres på „mødet mellem mennesker“. Det er i det konkrete møde med andre, at mulighederne for integration eksisterer. Det kan være i skolen, på arbejdet, i fritiden, i boligområdet eller i helt andre sammenhænge. I det konkrete møde med andre mennesker er det muligt at skabe fælles forståelse og fredelig sameksistens.

Assimilation – „at gøre lig med“

I praksis vil man ofte opleve, at assimilation bliver betragtet som en form for integration, og at begreberne således blandes sammen. Assimilation handler om, at etniske minoriteter „gøres danske“. Assimilation handler om, at etniske minoriteter skal være gode til at tale dansk, samtidig med at de selvfølgelig skal forstå den dan-

5. Finn Aaberg: „Skolespredning – en vej til bedre integration“ i Social Forskning „Etniske minoriteter – et nyt proletariat?“, marts 2005.

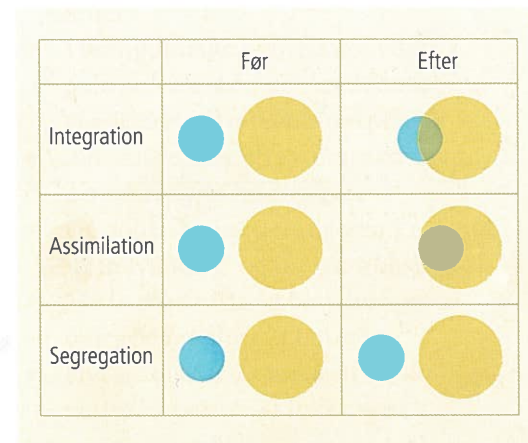
ske humor og de sjofle vittigheder, mens de drikker en øl. Det forventes, at de etniske minoriteter dropper deres egen kultur og integrerer sig i samfundet ved at overtage danske normer og værdier – dette kan gøres frivilligt eller tvungent. Assimilation handler således om at gøre minoriteterne lig med majoriteten, og dette gøres ved at minoriteten overtager majoritetens kultur. Det betyder, at de kulturelle forskelle i teorien vil forsvinde.

I forbindelse med assimilation er sproget selvfølgelig af stor betydning. Sproget er en forudsætning for, at der kan foregå en assimilationsproces, der gerne skulle resultere i, at værdi- og normkonflikter forsvinder eller er ikke-eksisterende, fordi de etniske minoriteter tilegner sig majoritetens kultur.

Segregation – „at adskille“

Segregation handler om adskillelse. Det handler om, at man ønsker at holde forskellige grupper adskilt. Man bor i ghettoer og omgås groft sagt kun mennesker fra samme etniske gruppe. Dette kan være frivilligt, eller der kan være tale om en ufrivillig segregation. Den frivillige segregation

FIGUR 1.2 INTEGRATION, ASSIMILATION OG SEGREGATION.

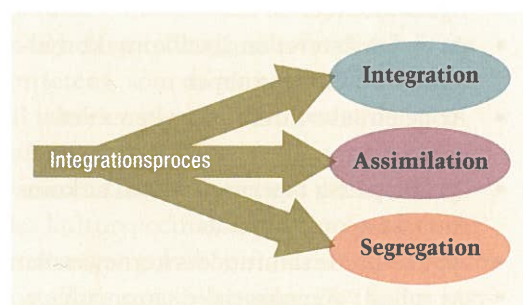

opstår, når etniske minoriteter frivilligt vælger at bosætte sig i områder, hvor der i forvejen bor mennesker tilhørende den samme etniske minoritet, som de har forholdsvis let ved at identificere sig med. Den *ufrivillige* integration forhindrer bestemte minoriteter i at få adgang til andre boligområder, hvilket vil resultere i øget social ulighed.

Med hensyn til brugen af ovenstående begreber i denne bog, er det dermed vigtigt at fastslå, at en konkret udmøntning af en integrationsproces, kan ende med enten en reel integration, en assimilering eller en segregering. Dermed skal det også understreges, at der i de kommende kapitler skelnes mellem *integrationsproces* og *integration*. En integrationsproces, der

blandt andet skal forstås som det konkrete og praktiske forsøg på at arbejde med politiske, sociale og økonomiske forhold for etniske minoriteter, kan ende med en reel integration, men det kan også ende med en form for assimilation eller segregation.

FIGUR 1.3 INTEGRATIONS-PROCESSENS KONSEKVENSER.

Børneinstitutioner er en væsentlig del af den dobbeltsocialisering, der foregår i det danske samfund.

GRUNDLÆGGENDE FORSKELLE MELLEM FAMILIE OG DAGINSTITUTION SET FRA BARNETS PERSPEKTIV.

	Familien	Institutioner
Barnets sociale position	Unik Uerstattelig	Lige med andre Udskiftelig
Barnets sociale relationer	Private Gennemvævet af følelsesmæssige bånd	Offentlige Objekt for arbejde
Barn-barn-forhold	Få, stabile Forskellige aldre	Mange, skiftende Samme aldersgruppe

Note: Lars Dencik (2005): „Mennesket i postmoderniseringen“, Billesø & Baltser, s. 23.

3.3 De etniske minoriteter og dobbeltsocialiseringen

I forhold til de etniske minoriteter bliver denne dobbeltsocialisering interessant, da der her let kan opstå problemer og paradokser. Børn af etniske minoriteter vil måske opleve, at der er markant forskel på de herskende normer og værdier i hjemmet, og de normer og værdier, som barnet bliver konfronteret med i skolen, i medierne osv.

Netop fordi mange af de etniske minoriteter er socialiseret ind i en kultur, der ofte har en del traditionelle træk, så kan der let opstå en konflikt mellem værdier baseret på det traditionelle samfund og så værdier, der er kendetegnende for et moderne og sekulariseret samfund. Unge indvandrere, der vokser op her i landet, er ofte fanget mellem to kulturer. På den ene side er de vokset op i et hjem med et bestemt sæt af værdier, og på den anden side bliver de socialiseret ind i et nyt sæt af værdier,

danske samfund.

INSTITUTION

pe

de etniske mino-
i en kultur, der
lle træk, så kan
mellem værdier
lle samfund og så
rende for et mo-
mfund. Unge ind-
er i landet, er ofte
r. På den ene side
med et bestemt
anden side bliver
rt sæt af værdier,

når de får deres gang i daginstitutioner og skoler. I det ene tilfælde er alt besluttet på forhånd, idet traditionen eller religionen fastlægger nogle rammer, hvorunder livet leves, hvorimod det senmoderne samfund er karakteriseret ved den enorme fokus på den individuelle frihed. Der kan her let opstå en konflikt mellem en kultur, der tager udgangspunkt i tradition og autoritetstro, og så det liberale vestlige samfund med dets fokus på det enkelte individs selvstændighed.

Ofte vil forældrene have svært ved at forberede børnene på, hvad der venter dem, da de ikke selv i tilstrækkelig grad kender sproget eller er fortrolige med de herskende normer og værdier. Barnet vil derfor ofte stå mere eller mindre alene med de problemer og dilemmaer, der opstår.

Antropologen Yvonne Mørk er i relation til dette inde på, at unge, der tilhører en etnisk minoritet, vokser op i både en jeg-kultur og en vi-kultur. I institutionerne og i skolen møder de unge en jeg-kultur, hvor der er fokus på det at blive selvstændige individer, hvorimod de i hjemmet møder en vi-kultur, hvor der er fokus på familielivet. Et fokus, der blandt andet er med til at tilsidesætte individuelle forventninger. Det gælder om familiens ve og vel. Traditioner, der undertiden forstærkes af religion, spiller som oftest også en større rolle i vi-kulturer end i jeg-kulturer. Mange vi-kulturer vil se „den danske måde at være ung på“ som et svigt, hvor den unge overlades til sig selv. Her kommer konflikten mellem senmoderniteten og det tradi-

tionelle igen tydeligt frem. Etniske minoritetsunge er både en del af en jeg-kultur og en vi-kultur, og de skal i deres dagligdag forsøge at finde måder at håndtere de konfliktområder, der kan opstå, på.²

Unge mennesker tilhørende etniske minoriteter er dermed fanget i følgende kulturelle forskelle forårsaget af dobbelt-socialiseringen (se skema nedenfor).

Det viser sig, at unge i deres opvækst og under deres uddannelse bevæger sig i flere verdener. Det betyder også, at unge fra de etniske minoriteter let kan komme i en ubehagelig loyalitetskonflikt mellem „det danske liv“ på den ene side og familien på den anden side. Konkret kan det betyde, at forældre på den ene side ofte har et ønske om, at deres børn skal tage en uddannelse, men at de på den anden side ofte sætter spørgsmålstegn ved, om børnene i så høj grad skal „vestliggøres“. I forbindelse med gymnasieforløbet kan det for eksempel få den konsekvens, at forældrene kan have svært ved at se, at unge skal deltage i det gymnasieliv, der ligger ud over det strengt faglige. I hvor høj grad det hører med til at gå på gymnasiet, at man deltager i eksempelvis festerne. Det er et oplagt diskussionsemne i mange indvandrerhjem, hvor de unge står over for nogle vanskelige forhandlinger.

En anden konsekvens af etniske minoritetsunges dobbelt-socialisering er, at for-

2. Yvonne Mørck (1998): „Bindestregs-danskere – Fortællinger om køn, generationer og etnicitet“, Forlaget Sociologi, s. 204 ff.

Jeg-kultur	Vi-kultur
Modernitet	Traditionalitet
Individ	Familie
Individualistisk forståelsesramme	Kollektivistisk forståelsesramme
Alders- og kønsbestemt adfærd er udvisket	Alders- og kønsbestemt adfærd

holdet mellem generationerne kommer til at „vende på hovedet“. Man kan af og til opleve, at det er søskende, der henter deres mindre søskende i børnehaven, fordi ældre søskende er bedre end forældrene til at kommunikere på dansk og dermed har lettere ved at indgå i en dialog med personalet i børnehaven. På grund af børnenes socialisering er de pludselig ikke afhængige af forældrene. Man ser endda, at børnene hjælper forældrene, når de skal i kontakt med eksempelvis det offentlige system. Dette kan i sig selv blive problematisk for kulturer, hvor der bliver lagt vægt på forældrenes og specielt faderens unikke status. En konsekvens kan være, at børnene sætter spørgsmålstegn ved den faderlige autoritet.

3.4 Dobbeltso­cialisering – problematisk eller hvad?

Det bliver ofte fremhævet, at unge indvandrere vil have svært ved at håndtere den konflikt, der kan opstå mellem de to miljøer eller to kulturer. Det er muligt, at mange unge indvandrere kommer til at opleve denne konflikt, og det er muligt, at mange unge indvandrere kan have svært ved at overleve denne konflikt, men det er også vigtigt at understrege, at man ikke skal tage denne konflikt for givet. For mange unge indvandrere vil det ikke være et problem. Man kan sagtens forestille sig, at unge indvandrere eller efterkommere agerer „kode-eksperter“, der kan håndtere de forskellige krav, der stilles i forskellige situationer. At leve i en globaliseret verden indebærer netop, at vi skal udvikle os til at blive kodebyttere. Det senmoderne menneske skal netop kunne håndtere det at bytte kulturel kode. Det at kunne hånd-

tere dette er en kompetence, der fokuseres meget på i dag. Andre påpeger langt mere problematiske aspekter. Som vi skal se, senere i dette kapitel, er der faktisk forskere, der påpeger sammenhængen mellem radikaliserings­stendenser og en uheldig dobbeltso­cialisering.³

Der er ingen tvivl om, at familien har en vigtig rolle at spille i forbindelse med identitetsdannelsen. Der er selvfølgelig en forskel på en traditionel fællesskabsorienteret familie, som man ser det hos mange etniske minoriteter, og en moderne individorienteret familie, som man finder det i Danmark. Der er forskel på muslimsk familieliv og dansk familieliv, men samtidig er det vigtigt, at man ikke antager en stereotyp opfattelse af forskellene mellem det etniske danske familieliv og det familieliv, som mange etniske danskere lever. Der findes også etniske minoriteter, der lever i moderne familier, og dermed er der ikke altid tale om et modsætningsforhold.

Tre identitetsvalg hos etniske minoriteter

Den norske antropolog Thomas Hylland Eriksen påpeger, at de unge mennesker fra de etniske minoriteter står over for tre typer af identitetsvalg, når de skal socialiseres ind i den danske kultur. De tre former for identiteter, som Thomas Hylland Eriksen beskæftiger sig med, er den rene identitet, en bindestregsidentitet og en kreolsk identitet.

Den rene identitet

Når man beskæftiger sig med integration, handler det ofte om „os“ og „dem“. Der er en skarp adskillelse mellem de forskellige grupper, og risikoen for, at der opstår fjendebilleder, er forholdsvis stor. Når Thomas Hylland Eriksen omtaler den rene identi-

³. Se side 116.

nce, der fokuseres peger langt mere Som vi skal se, se- r faktisk forskere, igen mellem radi- en uheldig dob-

l, at familien har forbindelse med er selvfølgelig en fællesskabsorien- er det hos mange n moderne indi- m man finder det el på muslimsk lieliv, men samti- ikke antager en rskellene mellem ieliv og det fami- e danskere lever. ninoriteter, der og dermed er der lsætningsforhold.

LOS

Thomas Hylland lige mennesker fra år over for tre ty- de skal socialise- ur. De tre former mas Hylland Erik- er den rene iden- titet og en kreolsk

med integration, og „dem“. Der er lem de forskellige t der opstår fjende- or. Når Thomas den rene identi-

tet, så hæfter han sig netop ved den grup- pe af etniske minoriteter, der vælger iden- titet med udgangspunkt i eksempelvis re- ligation og tradition. I forbindelse med den rene identitet handler det om at være for- skellig fra de andre. Enten er man dansker, eller også er man tyrker eller somalier.

Det skaber i sig selv som nævnt potenti- elle konflikter, men det er kendetegnen- de, at den rene identitet samtidig skaber orden og forudsigelighed. Der er klare regler for, hvilke krav der er til det enkelte individ, og normer og værdier står ikke til diskussion. Dermed er det enkelte individ ikke stillet over for umulige dilemmaer i form af to modsatrettede værdisæt, hvor- af det ene skal vælges og det anden forkas- tes.

Thomas Hylland Eriksen påpeger, at mange minoritetsgrupper bevidst vælger den form for identitet, da det er med til at give et positivt selvbillede i et samfund, hvor der kan være en tendens til, at der bliver „set ned på en“ af majoriteten. Problemet er dog, at valget af denne identitet resulterer i manglende integration, og der kan ifølge Hylland Eriksen ligeledes opstå nogle personlige frustrationer, når bærere af den rene identitet bliver konfronteret med et senmoderne samfund, hvor der lægges vægt på det individuelle valg og de mange valgmuligheder.⁴

Bindestregs-identitet

Modsat er det med bindestregs-identite- ten. Her forsøger man bevidst at skabe bro mellem to eller flere kulturer. Her drejer det sig ikke om „os“ og „dem“. Her hand- ler det med andre ord om, at man godt kan være dansk-pakistanser eller dansk-soma-

4. Thomas Hylland Eriksen: „Hybrid kreativitet“ i Thomas Hylland Eriksen og Oscar Hemer (red.) „Ambivalens og fundamentalisme“, 1999, Spartacus, s. 18f.

lier. Det enkelte individ forsøger at til- godesse forskellige kulturer. Den unge paki- stanser forsøger for eksempel at leve efter pakistanske normer og værdier inden for hjemmets fire vægge, mens den unge paki- stanser samtidig forsøger at leve op til de normer og værdier, der er kendetegnende for det danske samfund i dagligdagen på det lokale gymnasium. Med andre ord kan man sige, at der er en skarp adskillelse mel- lem det offentlige og det private. I det pri- vate rum lever man efter én kultur og dens normer og værdier, mens man lever efter ganske anderledes normer og værdier, når man færdes idet offentlige rum.

Bindestregs-identiteten indebærer dog, at der er en skarp adskillelse mellem de to kulturer. Der er således ikke tale om en sammenblanding af de to kulturer, men der er tale om, at det enkelte individ for- søger at efterleve de forskellige værdisæt, alt efter hvilken situation og hvilken rolle som individet står i.⁵

Kreolske identitet

Der er også en tredje mulighed, når man skal vælge en identitet – det handler om den kreolske identitet. Her anerkender man i modsætning til de to andre former ikke eksistensen af adskilte kulturer. Det er ikke længere muligt at finde grænsen mellem de forskellige kulturer. Den kre- olske identitet handler om en sammen- blanding af forskellige kulturer, for eksem- pel troende muslimer, der praktiserer deres religion, og samtidig drikker øl og spiser svinekød.

Den rene identitet forsøger at holde kreoliseringen ude, og bindestregs-identi- teten forsøger at give et bud på, hvordan

5. Thomas Hylland Eriksen: „Hybrid kreativitet“ i Thomas Hylland Eriksen og Oscar Hemer (red.) „Ambivalens og fundamentalisme“, 1999, Sparta- cus, s. 19.

Undersøgelsesopgave

Undersøg med udgangspunkt i teksterne på hjemmesiden, hvilke former for identitetsvalg der kommer til udtryk.

Diskuter fordele og ulemper ved de tre identitetsvalg.

man kan leve i et nyt og anderledes samfund med andre værdier og normer, samtidig med at man er tro mod den bagage, man har med sig i form af ens oprindelige kultur. Via den kreolske identitet forsøger man at oprette en ny form for identitet med helt nye værdier og normer.⁶

6. Thomas Hylland Eriksen: „Hybrid kreativitet“ i Thomas Hylland Eriksen og Oscar Hemer (red.) „Ambivalens og fundamentalisme“, 1999, Spartacus, s. 19f.

Hvad er danskhed?

3.5 „Danskhed“ og spørgsmålet om stereotyper og fordomme

Vi lever i en globaliseret verden. Man siger lidt populært, at verden er blevet mindre. Det betyder, at det senmoderne individ skal forholde sig til flere og andre problemer og udfordringer end mennesket i det traditionelle samfund, der primært var lokalt funderet. Globaliseringen betyder ligeledes, at vi dagligt bliver konfronteret med flere forskellige kulturer, som vi skal forholde os til.

Jeg er dansker – om identitet og det nationale fællesskabs betydning

Individer søger efter fællesskaber, fordi fællesskaber giver tryghed. Som tidligere nævnt er en væsentlig del af identitetsdannelsen, at individet identificerer sig med en gruppe, og dermed opstår der en vigtig følelse af at „være af den samme slags“. Man deler noget eller har et værdifællesskab med de andre i gruppen. Man tilhører den samme sociale kategori. Hele integrationsdebatten handler også om „sociale kategorier“. For eksempel foregår der løbende en debat om „danskhed“, eller hvad det vil sige at være dansker. Det vil vi kort fokusere på i det følgende.

I efteråret 2016 var der i debatprogrammet „Debatten“ en heftig diskussion, hvor Martin Henriksen (DF) påpegede over for

At påstå, at vi lever i et „farveblindt samfund“, er en fornægtelse af realiteterne. Problemet er, at illusionen er så stærk, at det bliver svært at identificere den diskrimination, der finder sted. Etniske danskere tænker ikke nødvendigvis på race i dagligdagen. På den måde er race noget usynligt. Dermed er etniske danskere heller ikke opmærksomme på, at vi lever i et samfund, der ubevidst giver majoriteten nogle fordele. De hvide har nogle fordele på arbejdsmarkedet, i uddannelsessystemerne, i de offentlige institutioner – udelukkende på grund af deres hudfarve. Privilegierne er usynlige for de fleste. De etniske minoriteter er derimod mere bevidste om hudfarven. De har ofte erfaret nogle uligheder, der udelukkende er forårsaget af hudfarven. Hudfarve er således en reel social identitet, der kan give både nogle fordele og nogle ulemper – også på et mere strukturelt niveau.

3.9 To teoretiske perspektiver på integration

Uanset om man hedder Peter eller Ali, så er det vigtigt, at man har en følelse af, at der er andre mennesker, der kan lide en og holder af en, som man er – endda på flere niveauer. Det er vigtigt at føle sig elsket. En følelse, der som oftest hører hjemme i den relation, der er mellem forældre-børn,

søskende, ægtefæller og lignende. Men det er også vigtigt, at man bliver respekteret på sin arbejdsplads. Her er det selvfølgelig en anden betydning af det „at blive holdt af“ eller værdsat – men det interessante er, at det i begge tilfælde handler om anerkendelse.

Anerkendelsens betydning for integrationen

For den tyske sociolog Axel Honneth (1949-) er det netop anerkendelsen, der er vigtig i relation til integration. En vellykket integration indebærer, at individet har en følelse af, at han/hun bliver anerkendt. Den gode integration kan kun lade sig gøre, hvis der forekommer en reel anerkendelse fra den omverden, den enkelte møder. Det er netop denne anerkendelse, der er med til, at man kan opretholde et positivt billede af sig selv og dermed „kan holde sig selv ud“. Anerkendelse er med andre ord meget vigtig, hvis man skal skabe ideelle rammer for at kunne realisere sig selv. Anerkendelsen kan forekomme på flere niveauer. Honneth påpeger, at anerkendelsen finder sted i:

- Den private sfære
- Den retslige sfære
- Den solidariske sfære

Arbejdsopgave

Når medierne skal have „ekspertudtalelser“, spørges etniske minoriteter sjældent. De er underrepræsenterede. En undersøgelse viser, at etniske minoriteter kun udgør fire procent af kilderne i de etablerede medier, mens de udgør over 12 procent af befolkningen. Når de endelig udtaler sig, så handler det ofte om kriminalitet eller religion.

Diskutér, hvorfor der er denne forskel, og hvilke konsekvenser det kan få.

gnende. Men bliver respekteret er det selvfølgelig af det „at blive den det interesselænde handler

rdning

el Honneth endelsen, der er tion. En velyk, at individet har bliver anerkendt. kun lade sig gøre, eel anerkendelse kelte møder. Det lse, der er med e et positivt bil, „kan holde sig med andre ord al skabe ideelle isere sig selv. omme på flere er, at anerken-

er sjældent.
er kun udgør
ocent af befolk-
ller religion.
å.

Anerkendelse og den private sfære

Vi har alle behov for en følelsesmæssig anerkendelse. Det er den form for anerkendelse, vi opnår i parforholdet, i familien eller i forbindelse med nære venskaber. De fleste mennesker har en følelse af, at sociale relationer på dette niveau er noget helt specielt – det er netop i relation til dette, at vi kan tale om „kærlighed“. Det er vigtigt for os, at der findes andre mennesker, der reelt holder af én og elsker én, som man er. Kærlighed er for Honneth grundlaget for, at det enkelte individ overhovedet opnår en følelse af selvtillid og selvværd.

Når man diskuterer indvandrere og efterkommeres integrationsproces, sker det ofte ud fra et samfundsmæssigt perspektiv. Det handler som regel om, hvordan de kan blive en del af samfundet. Honneth vil med sine overvejelser om anerkendelse i den private sfære understrege, at har man i opvæksten ikke oplevet kærlighed i de nære relationer, vil man muligvis få svært ved at kunne deltage som medborger i samfundslivet. Hvis kærligheden i opvæksten mangler, så vil vi ifølge Honneth ikke udvikle os til at blive selvstændige og normalt fungerende individer.

Anerkendelse og den retslige sfære

Det er også vigtigt, at vi som individer opnår anerkendelse inden for det retslige område. I den forbindelse henviser Honneth til, at vi alle skal have de samme rettigheder som vores medborgere. Hvis vi ikke bliver anerkendt på det retslige område på lige fod med andre medborgere, så mister vi vores selvrespekt. Hvis vi flere gange oplever, at der gælder andre formelle regler for vores medborgere, så er der en risiko for, at vi kommer til at føle os som en slags „andenrangs-borgere“, der ikke er lige så meget værd som andre. Det handler for

eksempel om den mangel på anerkendelse, der opstår som konsekvens af, at vi i modsætning til andre ikke har stemmeret til et folketingsvalg.

Den retslige sfære er vigtig, fordi vi får den fornemmelse, at vi er forpligtet over for hinanden. Der vil i et samfund hurtigt opstå nogle markante sociale forskelle, hvis ikke alle medborgere har de samme formelle rettigheder. Hvis vi oplever, at vi har de samme rettigheder som andre, så vil vi ifølge Honneth også få en mere positiv indstilling til os selv. Det er netop det, der sker, når vi opfatter os som medborgere med de samme rettigheder, som andre medborgere omkring os – man føler sig som en naturlig del af fællesskabet. Anerkendelse kræver gensidighed. Det betyder, at den enkelte både skal anerkende og anerkendes. Vi må hele tiden overveje, hvordan vi omtaler hinanden, og hvilke fordomme vi har om hinanden²⁰ – netop det er en væsentlig del af den gensidige anerkendelse. Når det gælder etniske minoriteter, kan man derfor godt forvente, at de skal acceptere mange af de normer og værdier, der er kendetegnende for det samfund, de nu er en del af, men det hjælper ikke meget, hvis ikke også de oplever en form for anerkendelse for, hvem de er. Det er i anerkendelsen, at vi skal komme hinanden i møde.

Der kan her opstå det problem, at hvis unge tilhørende en etnisk minoritet ikke anerkendes i forhold til det omkringliggende samfund og dermed ikke anerkendes som værende ligeværdige medborgere i det danske samfund, så er der en risiko for, at de i forhold til identitetsdannelsen vælger „den rene identitet“.²¹

Netop med hensyn til rettighedssfæren er det relevant at forholde sig til indvan-

20. Se side 93.

21. Se side 82.

dreres mulighed for anerkendelse og dermed tilknytning til det danske samfund. Med hensyn til rettighedssfæren kan man argumentere for, at der opstår et problem, i og med at etniske minoriteter i stigende grad ekskluderes fra samfundet på grund af mangel på retslig lighed eller anerkendelse. For eksempel er adgangen til statsborgerskab blevet en del vanskeligere.

Professor Per Mouritsen påpeger i forbindelse med det danske statsborgerskab flere problematiske tendenser:

- Statsborgerskabet gør det lettere at færdes over landegrænser, og statsborgerskab er ligeledes adgangsbillet til EU-rettigheder i forbindelse med at kunne få arbejde og mulighed for at tage en uddannelse i andre EU-lande. Det er en ret, som indvandrere uden statsborgerskab ikke har.
- Statsborgerskab er forudsætning for politiske rettigheder. Det handler med andre ord om muligheden for at øve indflydelse på den lovgivning, som man selv er underlagt. Det er kun statsborgere, der kan stemme til folketingsvalg.
- Adgangen til statsborgerskab og mulighed for at få tilladelse til permanent ophold er voldsomt strammet. For at søge om opholdstilladelse skal man have levet i Danmark i mange år, man må ikke have været straffet eller have modtaget socialhjælp i længere periode, man skal bestå en multiple choice-test, der viser ens kendskab til danske forhold, og man skal bestå en dansktest.²²

Det er selvfølgelig et åbent spørgsmål, i hvilket omfang indvandrere skal stilles

²² Per Mouritsen (2009): „Den nationale borger“ i Jens Blom-Hansen og Jørgen Elklit (red.) „Perspektiver på politik“, Academica.

lige med etniske danskere, når det kommer til spørgsmålet om statsborgerskab, men set ud fra Honneths overvejelser om anerkendelse opstår der et problem, når etniske minoriteter, der deltager på lige fod på det danske arbejdsmarked og betaler skat, ikke har mulighed for at deltage i de demokratiske processer. Hvis indvandrere er i arbejde og dermed betaler skat, så kan man også argumentere for, at de bør have mulighed for via et demokratisk valg at tilkendegive, hvordan de synes, man bør anvende de offentlige midler.

På den anden side kan man også argumentere for, at tilegnelsen af politiske rettigheder bør forudsætte sprogkundskaber, fordi sprogkundskaber er en nødvendig betingelse for reelt at kunne deltage som medborger i et demokratisk samfund. I det moderne velfærdssamfund er det ligeledes karakteristisk, at den retslige sfære ud over traditionelle retslige rettigheder ligeledes rummer nogle velfærdsrettigheder. Det betyder, at det er problematisk, set ud fra et anerkendelsesmæssigt synspunkt, hvis man fratager visse befolkningsgrupper specifikke velfærdsrettigheder. Hvis man for eksempel fratager bestemte befolkningsgrupper retten til børnepenge eller retten til folkepension, så vil det ifølge Honneth resultere i en følelse af mangel på anerkendelse. Vi vil som individer komme til at føle os som en andenrangs-borger, fordi der ikke er lige vilkår for alle.

Anerkendelse og den solidariske sfære

Endelig er der en tredje form for anerkendelse, der handler om, at vi helst skal anerkendes for vores evner. Det er vigtigt, at vi bliver anerkendt for, at vi har nogle evner eller kvaliteter, der har betydning for fællesskabet. Det er vigtigt, at vi som individer får en fornemmelse af, at vi kan bidrage til fællesskabet, og at fællesskabet

FORMER FOR ANERKENDELSE

	Anerkendelse udløser	Eksempler	Fravær af anerkendelse
Privat-sfære	Selvtillid	Følelsesmæssig anerkendelse Kærlighed til et andet menneske Venskaber Stærke kærlighedsforhold, for eksempel ægteskab, forældre-barn	Fysisk mishandling Voldtægt „Psykisk død“
Den retslige sfære	Selvrespekt	Universelle rettigheder, såsom menneskerettigheder Anerkendes som medlem af fællesskabet og som retsperson Adgang til velfærdsstatens goder på lige fod med andre	Diskrimination
Den solidariske sfære	Selvværd	Individets deltagelse i fællesskabet bliver anerkendt. At være et unikt individ Værdsetting af individets evner	Stigmatisering Marginalisering og eksklusion

værdsetter bidraget. Netop denne form for anerkendelse, der vedrører fællesskabet, er vigtig. Hvis vi opnår anerkendelse i den solidariske sfære, er det lettere at deltage aktivt og konstruktivt i fællesskabet, og det er lettere at bakke op om de fælles værdier, der er en del af fællesskabet. Værdier, der blandt andet kunne være en forudsætning for demokratiet.

Denne form for anerkendelse handler om selvværd. Selvværd opstår i den situation, hvor vi bliver anerkendt som et enestående og unikt individ af andre. Hvis vi føler, at vi bliver marginaliseret og som konsekvens heraf føler, at vi ikke bidrager til fællesskabet, så vil der kunne opstå problemer. Så opstår der en situation, hvor det enkelte individ eller gruppen ikke kan udvikle selvværd, hvilket i værste fald kan føre til manglende opbakning til fællesskabet, afmagtsfølelse eller en eller anden form for politisk modstand. En manglende anerkendelse på et eller flere niveauer kan dermed være med til at ødelægge eller umuliggøre en vellykket integrationsproces.

Disse tre anerkendelsesformer er alle vigtige i identitetsdannelsen og i bestræ-

belserne på at opnå den bedste integrationsproces, men det er også værd at bemærke, at fænomener som selvværd eller selvtillid ikke er noget, man udelukkende selv bestemmer om man vil besidde. Det er i stor udstrækning påvirket af andres måde at behandle en på. Samtidig kan ingen af disse anerkendelsesformer opfattes som værende statiske. Der vil være mange kulturelle forskelle i eksempelvis den retslige og den solidariske sfære.

Anerkendelse og det usynlige menneske

Honneth beskæftiger sig ikke kun med de tre former for anerkendelse. I forbindelse med det at blive integreret i et samfund fokuserer Honneth ligeledes en del på begrebet „usynlighed“. De fleste har prøvet at gå forbi en gadesælger, og netop fordi man ikke gider handle med sælgeren, så går man forbi og lader, som om man ikke ser ham. Han er med andre ord „usynlig“. Vi vil ikke kendes ved ham.

„Usynlighed“ handler om, at nogle mennesker eller grupper slet ikke bliver set. Man forbigår for eksempel en ansøger, når man læser en stak ansøgninger, fordi

han hedder Muhammed. Han bliver ikke længere betragtet som værende et unikt individ, men bliver snarere set som medlem af en gruppe, der bliver negligeret og dermed er „usynlig“. Det handler med andre ord om, hvorvidt man er inkluderet eller ekskluderet i forhold til det omkringliggende samfund.

Honneth påpeger, at hvis en gruppe af individer ikke føler sig accepteret af det øvrige samfund, så kan det i visse tilfælde udvikle sig i en meget uheldig retning. En følelse af, at man på den ene eller den anden måde er blevet uretfærdigt behandlet, kan i sidste ende indebære en form for modstand mod det system, der netop ikke anerkender dem. Dermed vil Honneth også påpege, at hvis der findes en stor gruppe af eksempelvis etniske minoriteter, der føler, at de er „usynlige“ eller på anden måde ikke føler sig anerkendt, så er der en risiko for, at de på den ene eller den anden måde vender sig væk fra det etablerede system. De vil gøre oprør mod samfundet eller systemet. Det kan komme til udtryk i form af en protest, for eksempel i form af civil ulydighed, vold, etablering af fundamentalistiske grupperinger eller lignende. Det er ifølge Honneth netop denne kamp om anerkendelse, der kan forklare mange af de sociale konflikter, vi er vidne til i det senmoderne samfund – også med hensyn til integration af etniske minoriteter.

Anerkendelse og reality-fjernsyn – hvorfor er X factor god integration?

Der er gennem de senere år dukket flere og flere underholdningsprogrammer op i fjernsynet, hvor almindelige danskere konkurrerer i danse- og sangprogrammer, talentkonkurrencer og lignende. Mange af de mennesker, der til dagligt beskæf-

tiger sig med integration, påpeger sammenstemmende, at disse programmer på mange måder er en „oplagt integrationsmulighed“. Det er de, fordi disse programmer netop er kendetegnet ved, at alle konkurrerer på lige vilkår. Her understreges det med al tydelighed, at vi lever i en multikulturel verden, og i disse programmer er det helt underordnet, om man er hvid eller farvet, om man er muslim, buddhist eller kristen, om ens familiære rødder findes i Danmark, Indien eller Iran. Her er alle fordommene væk. Der er integrationsforskere, der påpeger, at sådanne programmer i stor udstrækning er med til at nedbryde eksisterende fordomme, da vi her får det indtryk, at „de fremmede“ ligner alle os andre. Alle konkurrerer på lige vilkår – det er netop deres talent, der bliver bedømt, og ikke deres etnicitet. Her bliver adskillelsen mellem „os“ og „dem“ i et kort øjeblik nedbrudt. Her får indvandrere pludselig lov til at slippe for at stå til ansvar for deres etnicitet. Her handler det om deres talent, og ikke om alle de negative historier, som man ellers møder i dagspressen. X Factor og lignende shows inkluderer alle i danskheden, hvis bare de er villige til at gribe en mikrofon og synge eller optræde på en anden måde.

At satse på talentet – på kroppens kompetencer – og dermed gå efter en karriere som for eksempel musiker eller sportsstjerne kan være et logisk valg. I showbusiness og sport kan talent overtrumfe de kulturelle koder og kan dermed være en genvej til succes. Her er det muligt at gøre sig gældende uden for eksempel at kæmpe sig igennem uddannelsessystemet.